

УДК 821.161.2'27(075.8)
ББК 81.2УКР-9я73
Г 87

Гриф надано

*Міністерством освіти і науки України
(Лист № 1.4/18 Г – 94 від 10.01.15)*

Рецензенти:

Сологуб Н. М. – доктор філологічних наук, професор;
Голубовська І. О. – доктор філологічних наук, професор;
Безмаленко А. М. – кандидат філологічних наук, доцент.

УДК 821.161.2'27(075.8)
ББК 81.2УКР-9я73
Г 87

Гриф надано

*Міністерством освіти і науки України
(Лист № 1.4/18 Г – 94 від 10.01.15)*

Рецензенти:

Сологуб Н. М. – доктор філологічних наук, професор;
Голубовська І. О. – доктор філологічних наук, професор;
Безмаленко А. М. – кандидат філологічних наук, доцент.

Грищенко Т. Б.

Г 87 Українська мова за професійним спрямуванням: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2017. – 624с.

ISBN 978-611-01-0031-1

У навчальному посібнику, укладеному за програмою «Українська мова за професійним спрямуванням», подано теоретичний і практичний матеріал, що стосується різних аспектів професійного спілкування, мовного й ділового етикету, значення української мови в житті суспільства, особливостей розвитку мовної системи. Розглянуто моделі поведінки й аспекти створення образу ділової людини, подано правила оформлення ділових паперів, мовні кліше, звороти, найуживаніші у кожному типі документів. Розглянуто також особливості усної форми професійного спілкування. Подано систему вправ, завдань, запитань для самоконтролю, а також контрольні тести.

Для викладачів та студентів вищих навчальних закладів та коледжів, аспірантів, службовців, керівників, усіх, хто прагне вдосконалити свою мовну майстерність в аспекті професійного спілкування.

УДК 821.161.2'27(075.8)
ББК 81.2УКР-9я73

© Грищенко Т. Б., 2017.
© Центр учбової літератури, 2017.

ISBN 978-611-01-0031-1

Грищенко Т. Б.

Г 87 Українська мова за професійним спрямуванням: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2017. – 624с.

ISBN 978-611-01-0031-1

У навчальному посібнику, укладеному за програмою «Українська мова за професійним спрямуванням», подано теоретичний і практичний матеріал, що стосується різних аспектів професійного спілкування, мовного й ділового етикету, значення української мови в житті суспільства, особливостей розвитку мовної системи. Розглянуто моделі поведінки й аспекти створення образу ділової людини, подано правила оформлення ділових паперів, мовні кліше, звороти, найуживаніші у кожному типі документів. Розглянуто також особливості усної форми професійного спілкування. Подано систему вправ, завдань, запитань для самоконтролю, а також контрольні тести.

Для викладачів та студентів вищих навчальних закладів та коледжів, аспірантів, службовців, керівників, усіх, хто прагне вдосконалити свою мовну майстерність в аспекті професійного спілкування.

УДК 821.161.2'27(075.8)
ББК 81.2УКР-9я73

© Грищенко Т. Б., 2017.
© Центр учбової літератури, 2017.

ISBN 978-611-01-0031-1

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА 7

УКРАЇНСЬКА МОВА В ЖИТТІ СУСПІЛЬСТВА 9

- § 1. Стилі відомості з історії письма..... 9
  - § 2. Мова і суспільство..... 15
  - § 3. Мова як знакова система 21
  - § 4. Функції мови..... 26
  - § 5. Усне і писемне мовлення..... 32
  - § 6. Державний статус української мови..... 35
  - § 7. Про походження української мови 38
  - § 8. Сучасна українська літературна мова 43
  - § 9. Мовна норма 45
  - § 10. Українська мова серед інших мов світу..... 49
  - § 11. Культура мовлення. Мовленнєвий етикет як компонент комунікації студентів та спеціалістів..... 56
  - § 12. Мовний етикет української науки 70
  - § 13. Дещо про протокол та етикет 82
- Список рекомендованої літератури до розділу I..... 100

ЛЕКСИКА 102

- § 14. Лексикологія як наука. Лексичне значення слова..... 102
  - § 15. Омоніми. Синоніми. Антоніми. Пароніми 105
  - § 16. Лексика української мови 109
  - § 17. Словники в Україні 119
  - § 18. Основні типи словників 122
- Список рекомендованої літератури до II розділу 129

СТИЛІСТИКА 130

- § 19. Поняття про стиль 130
- § 20. Основні стилі української мови 131
- § 21. Публіцистичний стиль 133
- § 22. Художній стиль 134
- § 23. Науковий стиль..... 137
- § 24. Індивідуальний стиль мовлення 164

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА 7

УКРАЇНСЬКА МОВА В ЖИТТІ СУСПІЛЬСТВА 9

- § 1. Стилі відомості з історії письма..... 9
  - § 2. Мова і суспільство..... 15
  - § 3. Мова як знакова система 21
  - § 4. Функції мови..... 26
  - § 5. Усне і писемне мовлення..... 32
  - § 6. Державний статус української мови..... 35
  - § 7. Про походження української мови 38
  - § 8. Сучасна українська літературна мова 43
  - § 9. Мовна норма 45
  - § 10. Українська мова серед інших мов світу..... 49
  - § 11. Культура мовлення. Мовленнєвий етикет як компонент комунікації студентів та спеціалістів..... 56
  - § 12. Мовний етикет української науки 70
  - § 13. Дещо про протокол та етикет 82
- Список рекомендованої літератури до розділу I..... 100

ЛЕКСИКА 102

- § 14. Лексикологія як наука. Лексичне значення слова..... 102
  - § 15. Омоніми. Синоніми. Антоніми. Пароніми 105
  - § 16. Лексика української мови 109
  - § 17. Словники в Україні 119
  - § 18. Основні типи словників 122
- Список рекомендованої літератури до II розділу 129

СТИЛІСТИКА 130

- § 19. Поняття про стиль 130
- § 20. Основні стилі української мови 131
- § 21. Публіцистичний стиль 133
- § 22. Художній стиль 134
- § 23. Науковий стиль..... 137
- § 24. Індивідуальний стиль мовлення 164

ТЕКСТ. НАЙТИПОВІШІ НАУКОВІ ТЕКСТИ 166

- § 25. Поняття про текст..... 166
  - § 26. Текст як форма існування наукового знання..... 170
  - § 27. Тези..... 177
  - § 28. Конспект..... 178
  - § 29. Анотація..... 181
  - § 30. Доповідь..... 184
  - § 31. Реферат..... 190
  - § 32. Загальні відомості про курсову та дипломну роботи ... 192
  - § 33. Правила опису використаної літератури..... 198
  - § 34. Стаття..... 211
  - § 35. Рецензія..... 215
- Список рекомендованої літератури до III – IV розділів..... 226

ОФІЦІЙНО–ДІЛОВИЙ СТИЛЬ 229

- § 36. З історії офіційно-ділового стилю..... 229
  - § 38. Усна і писемна форми офіційно-ділового стилю..... 235
  - § 39. Ділова розмова по телефону..... 238
  - § 40. Ділова доповідь..... 241
- Список рекомендованої літератури до V розділу..... 252

ПИСЕМНА ФОРМА ОФІЦІЙНО-ДІЛОВОГО СТИЛЮ. ДОКУМЕНТИ, ЇХ РІЗНОВИДИ 253

- § 41. Що таке документ?..... 253
- § 42. Класифікація документів..... 254
- § 43. Реквізити документів..... 259
- § 44. Вимоги до тексту документа і його оформлення.
Мова документів..... 275
- § 45. Документи, їх різновиди..... 279

ДОКУМЕНТИ ЩОДО ОСОБОВОГО СКЛАДУ 281

- § 46. Заява..... 281
- § 47. Пропозиція..... 286
- § 48. Резюме..... 289
- § 49. Особовий листок з обліку кадрів..... 293

ДОВІДКОВО-ІНФОРМАЦІЙНІ ДОКУМЕНТИ 304

- § 50. Довідка..... 304
- § 51. Запрошення..... 311

ТЕКСТ. НАЙТИПОВІШІ НАУКОВІ ТЕКСТИ 166

- § 25. Поняття про текст..... 166
  - § 26. Текст як форма існування наукового знання..... 170
  - § 27. Тези..... 177
  - § 28. Конспект..... 178
  - § 29. Анотація..... 181
  - § 30. Доповідь..... 184
  - § 31. Реферат..... 190
  - § 32. Загальні відомості про курсову та дипломну роботи ... 192
  - § 33. Правила опису використаної літератури..... 198
  - § 34. Стаття..... 211
  - § 35. Рецензія..... 215
- Список рекомендованої літератури до III – IV розділів..... 226

ОФІЦІЙНО–ДІЛОВИЙ СТИЛЬ 229

- § 36. З історії офіційно-ділового стилю..... 229
  - § 38. Усна і писемна форми офіційно-ділового стилю..... 235
  - § 39. Ділова розмова по телефону..... 238
  - § 40. Ділова доповідь..... 241
- Список рекомендованої літератури до V розділу..... 252

ПИСЕМНА ФОРМА ОФІЦІЙНО-ДІЛОВОГО СТИЛЮ. ДОКУМЕНТИ, ЇХ РІЗНОВИДИ 253

- § 41. Що таке документ?..... 253
- § 42. Класифікація документів..... 254
- § 43. Реквізити документів..... 259
- § 44. Вимоги до тексту документа і його оформлення.
Мова документів..... 275
- § 45. Документи, їх різновиди..... 279

ДОКУМЕНТИ ЩОДО ОСОБОВОГО СКЛАДУ 281

- § 46. Заява..... 281
- § 47. Пропозиція..... 286
- § 48. Резюме..... 289
- § 49. Особовий листок з обліку кадрів..... 293

ДОВІДКОВО-ІНФОРМАЦІЙНІ ДОКУМЕНТИ 304

- § 50. Довідка..... 304
- § 51. Запрошення..... 311

§ 52. Оголошення	316
§ 53. Доповідна записка	319
§ 54. Пояснювальна записка	324
§ 55. План	334
§ 56. Звіт	335
§ 57. Телеграма	342
§ 58. Адреса	344
§ 59. Листування	353
§ 60. Приватне та офіційне листування	356
СЛУЖБОВЕ ЛИСТУВАННЯ	364
§ 61. Особливості розвитку сучасного ділового листування	364
§ 63. Про правила листування	367
§ 65. Особливості оформлення листів різних видів. Лист-прохання	375
Список рекомендованої літератури до теми «Листування» ..	400
§ 66. Протокол	402
§ 67. Витяг із протоколу	415
ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВІ ДОКУМЕНТИ	423
§ 68. Акт	423
§ 69. Доручення	434
§ 70. Розписка	440
§ 72. Накладна	445
§ 73. Таблиця	446
ГОСПОДАРСЬКО-ДОГОВІРНІ ДОКУМЕНТИ	451
§ 74. Договір	451
§ 75. Трудовий договір	454
§ 76. Трудовий контракт	463
ОРГАНІЗАЦІЙНІ ДОКУМЕНТИ	482
§ 77. Положення	482
§ 78. Інструкція	501
§ 79. Правила	504
§ 80. Статут	506
РОЗПОРЯДЧІ ДОКУМЕНТИ	520
§ 81. Вказівка	520

§ 52. Оголошення	316
§ 53. Доповідна записка	319
§ 54. Пояснювальна записка	324
§ 55. План	334
§ 56. Звіт	335
§ 57. Телеграма	342
§ 58. Адреса	344
§ 59. Листування	353
§ 60. Приватне та офіційне листування	356
СЛУЖБОВЕ ЛИСТУВАННЯ	364
§ 61. Особливості розвитку сучасного ділового листування	364
§ 63. Про правила листування	367
§ 65. Особливості оформлення листів різних видів. Лист-прохання	375
Список рекомендованої літератури до теми «Листування» ..	400
§ 66. Протокол	402
§ 67. Витяг із протоколу	415
ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВІ ДОКУМЕНТИ	423
§ 68. Акт	423
§ 69. Доручення	434
§ 70. Розписка	440
§ 72. Накладна	445
§ 73. Таблиця	446
ГОСПОДАРСЬКО-ДОГОВІРНІ ДОКУМЕНТИ	451
§ 74. Договір	451
§ 75. Трудовий договір	454
§ 76. Трудовий контракт	463
ОРГАНІЗАЦІЙНІ ДОКУМЕНТИ	482
§ 77. Положення	482
§ 78. Інструкція	501
§ 79. Правила	504
§ 80. Статут	506
РОЗПОРЯДЧІ ДОКУМЕНТИ	520
§ 81. Вказівка	520

§ 82. Наказ.....	522
§ 83. Постанова.....	541
§ 84. Розпорядження.....	543
§ 85. Ухвала.....	548
§ 86. Реклама.....	553
§ 87. Різновиди реклам.....	558
§ 88. Мова реклами.....	561

ДОДАТКИ 570

§ 1. Звуки і букви. Український алфавіт.....	570
§ 2. Ненаголошені голосні [е], [и], [о].....	572
§ 3. Апостроф.....	573
§ 4. Чергування голосних.....	574
§ 5. Чергування приголосних.....	578
§ 6. Сполучення літер йо,ьо.....	580
§ 7. Подвоєння та подовження приголосних.....	581
§ 8. Спрощення в групах приголосних.....	583
§ 9. Написання префіксів.....	584
§ 10. Орфографічні правила переносу.....	586
§ 11. Правопис слів іншомовного походження.....	588
§ 12. Велика літера у власних назвах.....	590
§ 13. Друга відміна іменників.....	594
§ 14. Ступені порівняння якісних прикметників.....	596
§ 15. Відмінювання числівників.....	599
§ 16. Зв'язок числівників з іменниками.....	602
§ 17. Правопис часток.....	604
§ 18. Написання складних і складноскорочених слів.....	604
§ 19. Розділові знаки при вставних словах, словосполученнях, реченнях.....	609
§ 20. Розділові знаки у складносурядних реченнях.....	613
§ 21. Розділові знаки в складнопідрядних реченнях.....	615
§ 22. Розділові знаки у безсполучникових складних реченнях.....	620

§ 82. Наказ.....	522
§ 83. Постанова.....	541
§ 84. Розпорядження.....	543
§ 85. Ухвала.....	548
§ 86. Реклама.....	553
§ 87. Різновиди реклам.....	558
§ 88. Мова реклами.....	561

ДОДАТКИ 570

§ 1. Звуки і букви. Український алфавіт.....	570
§ 2. Ненаголошені голосні [е], [и], [о].....	572
§ 3. Апостроф.....	573
§ 4. Чергування голосних.....	574
§ 5. Чергування приголосних.....	578
§ 6. Сполучення літер йо,ьо.....	580
§ 7. Подвоєння та подовження приголосних.....	581
§ 8. Спрощення в групах приголосних.....	583
§ 9. Написання префіксів.....	584
§ 10. Орфографічні правила переносу.....	586
§ 11. Правопис слів іншомовного походження.....	588
§ 12. Велика літера у власних назвах.....	590
§ 13. Друга відміна іменників.....	594
§ 14. Ступені порівняння якісних прикметників.....	596
§ 15. Відмінювання числівників.....	599
§ 16. Зв'язок числівників з іменниками.....	602
§ 17. Правопис часток.....	604
§ 18. Написання складних і складноскорочених слів.....	604
§ 19. Розділові знаки при вставних словах, словосполученнях, реченнях.....	609
§ 20. Розділові знаки у складносурядних реченнях.....	613
§ 21. Розділові знаки в складнопідрядних реченнях.....	615
§ 22. Розділові знаки у безсполучникових складних реченнях.....	620